

การศึกษาผู้ใหญ่สำหรับผู้ใช้แรงงาน : ศึกษากรณีการจัดสวัสดิการในโรงงานอุตสาหกรรม

นาย อาคม ใจแก้ว

006553

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมศึกษามหาบัณฑิต

แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

สาขาสังคมสงเคราะห์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๒

i 18293131

ADULT EDUCATION FOR WORKERS: A STUDY OF WELFARE IN INDUSTRIAL FACTORIES

Mr.Akom Chaikew

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Sociology
Department of Sociology and Anthropology
(Social Work)
Graduate School
Chulalongkorn University

1979

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาผู้ใหญ่สำหรับผู้ใช้แรงงาน : ศึกษากรณีการจัดสวัสดิการ
 ในโรงงานอุตสาหกรรม
 ชื่อนิสิต นาย อาคม ใจแก้ว
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ คงคากุล
 แผนกวิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สาขาสังคมสงเคราะห์
 ปีการศึกษา ๒๕๒๑

บทคัดย่อ

การจัดสวัสดิการแรงงานในประเทศไทยปัจจุบันนี้เป็นสิ่งจำเป็น เพราะ ประเทศไทย เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทแบบเกษตรกรรม มาเป็น สังคมเมือง มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพมหานคร และบริเวณจังหวัดใกล้เคียง จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เอง กลายเป็น สิ่งซึ่งทำให้ประชาชนจากชนบทอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาสมัครทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรม เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยหนุ่มสาว และ มักจะมีการศึกษาน้อย หรือบางคนก็ไม่รู้หนังสือเลย ฉะนั้น เมื่อพวกเขาเหล่านี้เข้ามา ประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ แล้ว จึงมักจะขาดความรู้และไม่เข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องของสวัสดิการว่ามีขอบเขตมาตรฐานแค่ไหน จนกระทั่งทำให้บางครั้งต้อง ยอมรับสภาพความเป็นอยู่ ตลอดถึงสภาพการทำงานที่ฝ่ายนายจ้างกำหนดให้ ถึงแม้จะเป็นสภาพที่เลวร้ายอย่างไรก็ตาม และบางครั้งก็เป็นการกำหนดสภาพความเป็นอยู่ที่ ผิดกฎหมายด้วย อย่างไรก็ตาม แม้จะตกอยู่ในสภาพดังกล่าว คนงานเหล่านี้ก็ไม่สามารถ ที่จะเรียกร้องเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งก็คือ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้อยการศึกษา หรือไม่รู้หนังสือนั่นเอง ฉะนั้น การจัดการ ศึกษาให้กับคนงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นประการหนึ่งในสังคมไทยปัจจุบัน โดยการจัดในลักษณะ

ของการศึกษาผู้ใหญ่ อันจะให้คนงานได้เข้าใจและสามารถพัฒนาทั้งในค่านิยม สติปัญญา
ซึ่งจะส่งผลทำให้คนงานเหล่านี้ เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณค่าในการพัฒนาประเทศชาติ ใน
ระบอบประชาธิปไตยต่อไป

การศึกษาผู้ใหญ่สำหรับคนงานในประเทศไทยได้เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๗
จัดเป็นโรงเรียนผู้ใหญ่ภายในโรงงานแต่ละแห่งรับเฉพาะคนงานที่ทำงานในโรงงานเท่านั้น
เมื่อเรียนจบในแต่ละระดับแล้ว ก็สามารถรับประกาศนียบัตร เทียบเท่ากับผู้ที่จบการศึกษา
จากโรงเรียนภาคปกติได้

โรงงานแห่งแรกที่ได้เปิดให้มีโรงเรียนผู้ใหญ่สำหรับคนงานคือโรงงานไทยคูราโบ
และขยายจำนวนออกไปประมาณ ๑๗ แห่ง แต่ต่อมาหลายโรงเรียนก็หยุดกิจการไปเพราะ
มีจำนวนคนงานสมัคร เข้าเรียนน้อยเกินไป

จากการเปิดโรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงานนั้น ปรากฏว่ามีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้น
หลายประการ โดยการศึกษาจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น คนงาน นายจ้างและครูผู้สอน
อยู่ในโรงเรียนของโรงงาน ก็พอจะแยกสรุปได้ดังนี้

คนงาน ปัญหาที่สำคัญจากฝ่ายคนงานก็มีดังนี้

- ๑. การไม่ค่อยจะเข้าใจในบทเรียน ซึ่งมีผลก็คือ มักจะทำให้คนงานที่เรียน
เกิดความเบื่อหน่ายและเสียกำลังใจ
- ๒. คนงานมักจะไม่ค่อยมีเวลาว่างมากนักในการที่จะทบทวนบทเรียนหลังจาก
เลิกเรียน หรือแม้กระทั่งทำการบ้าน เพราะต้องการที่จะพักผ่อนมากกว่า
- ๓. คนงานมีเงินเดือนหรือค่าจ้างน้อย กระทั่งมีปัญหาในอันที่จะนำค่าใช้จ่าย
เป็นค่าบำรุงหรือค่าเทอมของโรงเรียน เพราะเงินเดือนที่ได้ส่วนหนึ่งนั้นต้องนำไปเลี้ยง
พ่อแม่ญาติพี่น้อง
- ๔. มีปัญหาจากหัวหน้างานที่มักจะไม่สนับสนุนให้ไปเรียน เมื่อถึงเวลาเรียน

ฝ่ายนายจ้าง ปัญหาที่สำคัญก็คือนายจ้างส่วนใหญ่จะไม่พึงพอใจกับภาระที่จะต้องจ่ายเงินส่วนหนึ่งให้กับโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับ ๔ ที่ฝ่ายนายจ้างจะต้องจ่ายเงินสมทบส่วนที่ขาดไปทั้งหมด โดยรัฐบาลจะไม่ช่วยเหลือในระดับการศึกษาทั้งกลาวนี้

ฝ่ายครู ปัญหาที่สำคัญของครูก็คือ มีปัญหาจากการไม่ค่อยจะได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากฝ่ายนายจ้าง เท่าที่ควร เช่นในกรณีขอเบิกสอนในระดับสูงขึ้น เป็นต้น

จากทัศนคติและความคิดเห็นโดยย่อ จากบุคคลหลายฝ่ายทั้งกล่าว ก็พอจะมองเห็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในโรงเรียนผู้ใหญ่ สำหรับคนงานไคพอสมควร ซึ่งจะมีผลทำให้การดำเนินงานช่วยเหลือให้การศึกษาของคนงานอาจจะล้มเหลวได้ ถ้าหากมิได้ร่วมกันแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง

A very important way to help the workers to improve their working and living condition is through education, especially adult education provided in the factories. The adult education programe should be carried out in order to provide an opportunity to the workers for cultural, social and intellectual development that would enable them to play a more effective role in the economic development of the nation.

Adult education, which began in 1964, provided schooling for factory workers who desired to recieve certificates for their education but can not attend the regular school. The first factory to provide their workers with adult education programe is Thai Kurabo. Until recently, adult schools for workers have been established in various factories, however, many are closed today because of the decline in the number of students enroll in each class.

This study has come across many of the problems found in connection with the adult education programe for factory workers. Summary of the problems experienced by the workers, teachers and employers will be presented below.

Problems faced by the workers:

1. Failure to understand the subject matter taught in classes caused discouragement among the workers.
2. The lack of incentive to improve their class-room knowledge.

- 3. Insufficient fund to pay for tuition fee.
- 4. Some workers are not allowed by foreman to attend classes.

Problems faced by the employers:

Most employers are unhappy that they have to bear the burden of paying the salary of the fourth grade teachers since the government is only responsible for the salary of the first to third grade teachers.

Problems faced by the teachers:

A large number of teachers in the factory schools complained that they usually do not get good co-operation from the employers who are not interested in whatever the teachers had proposed. For example, the plan to expand the programe beyond the compulsory level had not received approval from the factories because the unwillingness on the part of the employers to assume financial responsibility.

From the attitudes and opinion of these person. We can see the problems usually occur in the adult school for workers, which may eventually lead to the deterioration of the adult school for workers in Thailand.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์สำเร็จไค้คง เป้าหมายเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ขณะนั้นนี้ ผู้เขียนขอขอบ
พระคุณศาสตราจารย์ ดร. เสรีน ปุณณะหิตานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทวัส
คงคาคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพโรจน์ สติบริชา ที่ได้ให้ความกรุณาตลอดเวลาาร่วมเป็น
ประธานกรรมการและกรรมการสอบ ตลอดจนการให้คำแนะนำแก้ไข กระทั่งเป็นรูปเล่ม
ที่สมบูรณ์ทั้งกล่าว และสำคัญที่สุด ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณชิตจันทร์ หังสสุตที่ได้ให้แนว
ความคิดในการวิจัยเรื่องนี้ ตลอดจนผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิพัฒน์ ไทยอารี ที่ได้กรุณา
ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ การทำวิทยานิพนธ์นี้จะสำเร็จล่วงไปมิได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือ
ช่วยเหลือจากฝ่ายเจ้าของผู้จัดการโรงงาน อาจารย์และคนงาน ตลอดจนเจ้าหน้าที่กรม-
แรงงาน กองการศึกษาผู้ใหญ่ (ฝ่ายการศึกษาผู้ใหญ่ในโรงงาน) ห้องสมุด I.L.O
ห้องสมุดมูลนิธิ เฟรเดอริค อีเบอร์ค สติฟุงประเทศไทย สถาบันการศึกษาแรงงานเสรี
เอเชีย อเมริกา กรุงเทพฯ เป็นต้น จึงขอขอบพระคุณบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ดังกล่าวไว้
ณ โอกาสนี้ด้วย

สุดท้ายด้วยความสำนึกในบุญคุณของบิดามารดา พี่และครูอาจารย์ที่เคยอบรม
สั่งสอนให้ความรู้ จนกระทั่งผู้เขียนได้มีโอกาสเข้ามาสู่วิถีทางการศึกษาในระดับนี้ จึงขอ
แสดงความเคารพไว้ ณ ที่นี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ญ
รายการแสดงตารางประกอบ	ท
บทนำ	๑
ความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ในการศึกษา	๕
ขอบเขตของการศึกษา	๕
ความจำกัดของการวิจัย	๖
สมมติฐาน	๖
ตัวแปรในการวิจัย	๖
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๗
บทที่	
๑. วิธีดำเนินการวิจัย	๘
ตัวอย่างประชากรที่จะศึกษา	๘
การรวบรวมข้อมูล	๘
จากเอกสาร	๘
จากการสำรวจ	๘
สร้างแบบสอบถาม	๘
แบบสอบถามสำหรับคนงาน	๘
แบบสอบถามสำหรับนายจ้าง.....	๑๐
แบบสอบถามสำหรับครู	๑๐
ทดสอบแบบสอบถาม	๑๐

การวิเคราะห์ข้อมูล ๑๑

สถิติที่จะใช้ในการวิจัย ๑๒

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ๑๒

๒ ความหมายและขอบเขตของสวัสดิการ ๑๓

ความจำเป็นที่ต้องมีสวัสดิการอุตสาหกรรม ๑๔

การศึกษาถึงลักษณะความเป็นมาของสวัสดิการอุตสาหกรรม..... ๑๕

ประเภทของการจัดสวัสดิการ ๒๒

 สวัสดิการที่กฎหมายกำหนด..... ๒๒

 สวัสดิการทางเศรษฐกิจ ๒๒

 สวัสดิการทางสังคม ๒๓

 ขอบข่ายของการจัดสวัสดิการอุตสาหกรรมทั่วไป ๒๓

 ขอบข่ายของการจัดสวัสดิการอุตสาหกรรมตามกฎหมายแรงงาน
 ของไทย..... ๒๖

๓ ภูมิหลังของการศึกษาสำหรับผู้ใช้แรงงานโดยทั่วไป..... ๒๗

 ภูมิหลังความเป็นมาของการศึกษาสำหรับผู้ใช้แรงงานในเอเชีย.... ๓๔

 ความจำเป็นที่ต้องจัดการศึกษาให้กับคนงานแบบการศึกษาผู้ใหญ่..... ๓๕

 ทางานสังคม..... ๓๕

 ทางานจิตวิทยา..... ๓๘

 ความหมายของการศึกษาผู้ใหญ่โดยทั่วไป ๓๘

 ความหมายของการศึกษาผู้ใหญ่ในกรณีการจัดการศึกษา
 ให้คนงาน..... ๔๑

 ความมุ่งหมายของการศึกษาผู้ใหญ่โดยทั่วไป..... ๔๓

 ความมุ่งหมายของการศึกษาผู้ใหญ่สำหรับผู้ใช้แรงงาน..... ๔๔

๔ การศึกษาผู้ใหญ่สำหรับคนงานในประเทศไทย ๔๖

 การศึกษาผู้ใหญ่โดยทั่วไป ๔๖

ภูมิหลังของโรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงานในประเทศไทย	๕๘
วัตถุประสงค์ของโรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงาน	๕๒
ลักษณะของโรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงาน	๕๒
หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ในโรงงาน	๕๓
การอบรมหลักสูตรพิเศษ	๕๕
การจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงาน	๕๕
การจัดดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในโรงงาน	๕๗
ภาคเรียนและวันหยุด	๕๗
การจัดห้องเรียน	๕๗
ระเบียบของผู้ที่จะเข้าเรียนศึกษาผู้ใหญ่ในโรงงาน	๕๘
การจำหน่ายนักศึกษา	๕๘
การเก็บเงินบำรุงการศึกษา	๕๘
การบรรจุครู	๕๘
สภาพของครูโรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงาน	๖๐
การอบรมครู	๖๒
อำนาจหน้าที่ของครู	๖๒
อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๖๓
๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๖
✓ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ในโรงงาน	๖๗
๖ สรุปผลและขอเสนอแนะ	๑๓๘
บรรณานุกรม	๑๕๖
ภาคผนวก	๑๖๓
ประวัติ	๑๗๘

รายการตารางประกอบ

หน้า

ตารางที่

๑ ลักษณะประชากร ๒๘

๒ ความคิดริเริ่มในการก่อตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงาน..... ๓๑

๓ ที่มาของค่าใช้จ่ายในการศึกษาของคนงาน ๓๒

๔ เหตุผลที่คนงานสมัครเรียน ๓๓

๕ ความพร้อมของอุปกรณ์การสอนในโรงเรียน ๓๔

๖ ความต้องการของคนงานในค่านเนื้อหาวิชาที่สอน..... ๓๕

๗ ปัญหาที่ประสบในโรงเรียน ๓๖

๘ ประเภทของความรู้ที่ได้จากวิทยากรพิเศษ ๓๕

๙ ความช่วยเหลือที่คนงานได้รับ ๔๑

๑๐ การชดเชยเวลาเรียนให้กับโรงงาน ๔๓

๑๑ ทศนคติของคนงานที่เรียนศึกษาผู้ใหญ่ต่อ
โรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงาน ๔๖

๑๒ ประโยชน์ที่โรงงานได้รับจากการเปิดโอกาสให้คนงาน
ศึกษาสูงขึ้น ๕๔

๑๓ ความต้องการของนายจ้างเกี่ยวกับหลักสูตร ๕๕

๑๔ ปัญหาที่นายจ้างประสบเกี่ยวกับจัดสถานที่และอุปกรณ์..... ๕๗

๑๕ ปัญหาของนายจ้างที่เกิดจากครู ๕๘

๑๖ ผลกระทบที่ฝ่ายนายจ้างได้รับจากการที่คนงานเข้าเรียน
ศึกษาผู้ใหญ่ ๑๐๐

๑๗ ความคิดเห็นของนายจ้างเกี่ยวกับการรับภาระค่าใช้จ่าย
บางส่วน ๑๐๑

๑๘ ทศนคติของฝ่ายนายจ้างที่มีต่อโรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงาน..... ๑๐๔

๑๙ คุณวุฒิของครูที่สอนในโรงเรียนผู้ใหญ่สำหรับคนงาน ๑๑๑

ตารางที่

๒๐	อาชีพอื่นของครูที่สอนในโรงเรียนผู้ใหญ่ของโรงงาน	๑๑๒
๒๑	ความกึกเหินของครูเกี่ยวกับหลักสูตร	๑๑๓
๒๒	ปัญหาที่ครูประสบจากการสอน	๑๑๕
๒๓	ปัญหาที่ครูเคยเสนอต่อฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	๑๑๖
๒๔	กิจกรรมที่ครูจัดให้กับคนงาน	๑๑๘
๒๕	สภาพการเรียนของคนงาน	๑๒๐
๒๖	ปัญหาที่คนงานได้ขอคำปรึกษาจากครู	๑๒๑
๒๗	ความรู้พิเศษที่ครูได้สอนให้กับคนงาน	๑๒๓
๒๘	ผลการเรียนของคนงานจากการสอบ	๑๒๕
๒๙	ผลการสอบของคนงานที่เรียนระดับ ๓	๑๒๗
๓๐	ผลการสอบของคนงานที่เรียนระดับ ๔	๑๓๐
๓๑	ทัศนคติของครูที่มีต่อโรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงาน	๑๓๓